5.1. Zatî Sıfatlar

Allah'ın (cc) zatına mahsus olup O'ndan başkasına verilemeyen sıfatlara *zatî sıfatlar* denir. Bu sıfatlara, Allah Teala'yı noksan sıfatlardan münezzeh kıldıkları için *tenzihî sıfatlar*, Allah Teala'nın ne olmadığını bildirdiklerinden dolayı da *selbî sıfatlar* adı da verilir. Örneğin Allah (cc) cisim değildir, sınırlı değildir, O'nun için mekân söz konusu değildir. Selbî sıfatlar için bir sayı sınırlaması olmasa da bunları şu başlıklar altında inceleyebiliriz:[37]

الوجود **Vücûd:** Allah'ın (cc) var olması demektir. Allah (cc) vardır. O'nun yokluğu (*adem*) düşünülemez. Bu manada O'na *vacibülvücut* (varlığı zorunlu) denir. O sonradan olmamıştır. Allah Teala var olmak için başka bir kuvvete muhtaç değildir. Kur'an-ı Kerim'de bir ayette şöyle buyrulmaktadır:

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌۜ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ... ﴿٢٥٥﴾

"Allah ki O'ndan başka ilah yoktur; O diridir, Kayyum'dur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur..."[38]

القدم **Kıdem:** Ezelî olmak, başlangıcı bulunmamak demektir. Allah Teala'nın varlığının bir başlangıcı yoktur. Ne kadar geriye gidersek gidelim, O'nun var olmadığı bir zamanı düşünemeyiz. Allah (cc) sonradan meydana gelmiş (hâdis) bir varlık değil, kadim (ezeli) bir varlıktır. Eğer hâdis bir varlık olsaydı bir muhdise (yaratıcıya) muhtaç olurdu. Var olmak için bir muhdise muhtaç olan da vacibülvücut olamaz.

Görsel 3.11: Tüm âlem fânidir, bir gün son bulacaktır.

37. bk. Şerafettin Gölcük, Süleyman Toprak; Kelam, s. 182-197.
38. Bakara suresi, 255. ayet.

Kıdem sıfatının zıddı olan hudus (sonradan meydana gelmiş olmak) Allah Teala hakkında imkânsız (muhal) olan bir sıfattır.[39]

البقاء **Beka:** Varlığının sonu olmamak, ebedî olmak demektir. Allah'ın (cc) varlığının başlangıcı olmadığı gibi sonu da yoktur. Nitekim bir ayetikerimede Allah Teala:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَليمٌ

"O ilktir, sondur, zâhirdir, bâtındır. O, her şeyi bilendir."[40] buyurmaktadır.[41] Allah (cc) daima vardır.

Başka ayetlerde de bu konuda şöyle buyrulmaktadır.

...كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"...O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz."[42]

"Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabb'inin zâtı bâkî kalacak.[43] Varlığı sonsuz olan Allah (cc) bakidir.. O'nun dışındaki tüm âlem ise fânidir, bir gün son bulacaktır.

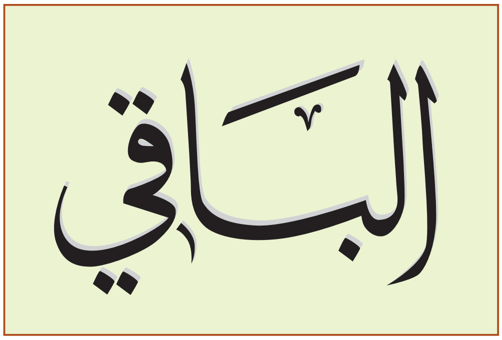

Görsel 3.12: "el-Baki; Baki olan yalnız Allah'tır (cc)."

الوحدانيّة **Vahdaniyet:** Allah'ın (cc) bir olması demektir. Allah Teala zatî sıfatları ve fiilleri açısından tektir; eşsizdir. Aynı sıfatlara sahip ikinci bir varlık yoktur. Kur'an-ı Kerim'de hepimizin bildiği İhlas suresinde bu hususta Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ اللّٰهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُن لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

"De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur." [44] Başka bir ayette ise **"Allah evlat edinmemiştir; O'nunla beraber hiçbir ilah da yoktur. Aksi takdirde her ilah kendi yarattığını sevk ve idare eder ve mutlaka onlardan biri diğerine galebe çalardı. Allah, onların (müşriklerin) yakıştırdıkları şeylerden münezzehtir."**[45]

Âlemde birden fazla ilah olması düşünülemez. Allah'tan başka ilahlar olmadığının delili Kur'an'daki şu ayetikerimedir:

لَوْ كَانَ فيهِمَا اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti. Demek ki Arş'ın Rabb'i olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir."[46] Bu ayette, âlemde var olan düzen ve intizamın bu âlemi yaratan ve onu yöneten varlığın bir ve tek olduğuna en büyük delil olduğu vurgulanmaktadır.

مخالفة للحوادث **Muhalefetün lilhavadis:** Sonradan yaratılmışlara benzememek demektir. Allah (cc), kendi yarattığı varlıklara hiçbir surette benzemez. Kâinattaki varlıkların hiçbirisi de O'na hiçbir yönden benzemez. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de bir ayette şöyle ifade edilmektedir:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَىْءٌ وَهُوَ السَّميعُ الْبَصِيرُ

"...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O; işitendir, görendir."[47]

39. bk. Ahmet Saim Kılavuz, Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelam'a Giriş, s. 119.
40. Hadid suresi, 3. ayet.
41. Ahmet Lütfi Kazancı, İslam Akaidi, s. 71.
42. Kasas suresi, 88. ayet.
43. Rahman suresi, 26-27. ayetler.
44. İhlas suresi, 1-4. ayetler.
45. Müminun suresi, 91. ayet.
46. Enbiya suresi, 22. ayet.
47. Şûra suresi, 11. ayet.

Allah (cc), kendisi hakkında hatıra getirdiklerimizin de ötesinde bir varlıktır. Sonradan olanlara benzemek Allah (cc) hakkında imkânsızdır.[48] İnsanoğlu soyutu kavramakta çoğu kere güçlük çeker. Bu yüzden her duyduğu yeni şeyi zihninde somutlaştırmak ister. Onun mahiyetini kavramak için daha önce gördüğü, bildiği, yaratılmış ve kâinatta mevcut olan bir varlıkla onu kıyas eder, ona benzetmeye çalışır. Allah’ın (cc) zâtını düşünen insan da onu bir şeylere benzetmeye çalışmıştır. İnsanoğlunun ilah zannedip somutlaştırdığı her sahte ilahın insanın bildiği bir nesneye benzetilmesi bu yüzdendir. Oysa Allah’ın (cc) eşi benzeri olmadığından Allah (cc) hakkında hatırımıza ne gelirse gelsin o yanlıştır. Bu sebeple Allah’ın (cc) zâtının düşünülmesi yasaklanmış, O’nun eserleri üzerinde tefekkür edilmesi ise tavsiye ve teşvik edilmiştir.

Görsel 3.13: “Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir.” (Şûra suresi, 11. ayet.)

القيام بنفسه **Kıyambinefsihi:** Var olmak için hiçbir şeye ihtiyaç duymamak demektir. Allah (cc) var olmak ve varlığını devam ettirmek için hiçbir varlığa, yere, zamana, sebebe muhtaç değildir. Aksine her şey O’na muhtaçtır. Bu mevzuda Kur’an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır: **“Allah Samed’dir. (Her şey O’na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)”**[49]

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

"Ey insanlar! Allah’a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye layık olan ancak O’dur.”[50]

NOT EDELİM

Allah'ın (cc) Zatî Sıfatları

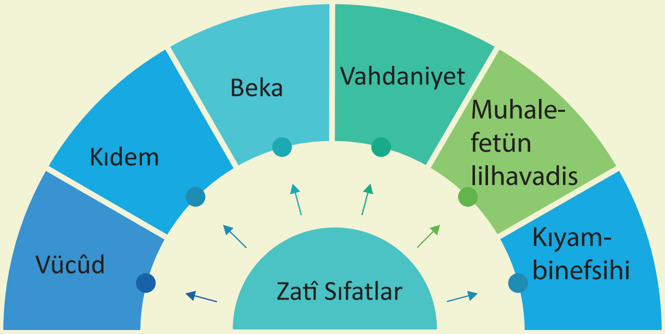

48. Ahmet Saim Kılavuz, Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelama Giriş, s. 120.
49. İhlas suresi, 2. ayet.
50. Fatır suresi, 15. ayet.